

ประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

THE EFFECTIVENESS OF THE DHAMMA PRACTICE PROJECT MANAGEMENT OF
SANGHA ADMINISTRATORS IN AYUTTHAYA DISTRICT, AYUTTHAYA PROVINCE

พระครูใบฎีกาสอาด ปณฺญาทีโป (ดิษฐ์สุวรรณค์)
Phrakhru Baidika Sa-at Pannyathipo (Ditsawan)
วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร
Wat Phra Mahathat Woramahawihan
E-mail: Ditsawan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรมสำนักปฏิบัติธรรมในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 286 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้สถิติทดสอบสมมติฐานทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านวิทยากร ด้านการบริหารจัดการ มีประสิทธิผลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีเพศ อายุ ระดับการศึกษา วุฒิ การศึกษาทางธรรม สถานภาพ อาชีพ เหตุผลการเข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรม แตกต่างกันไป มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหาอุปสรรค พบว่า ด้านอาคารสถานที่ ได้แก่ ที่พักและห้องน้ำเพียงพอ สถานที่ปฏิบัติดับแคบเกินไป ด้านวิทยากรมีน้อยเกินไป บรรยายและทำกิจกรรมนานเกินไป และด้านการบริหารจัดการ ขาดการประชาสัมพันธ์โครงการปฏิบัติธรรม ดูแลผู้ร่วมปฏิบัติธรรมไม่ทั่วถึง

คำสำคัญ: โครงการปฏิบัติธรรม, ประสิทธิภาพ, พระสังฆาธิการ

ABSTRACT

This research article aims: 1. to examine the management of The Dhamma Practice Project organized by Sanggha Administrators in Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, 2. to compare opinions regarding the management of The Dhamma Practice Project, and 3. to investigate the problems, obstacles, and suggestions for improving the management of The Dhamma Practice Project organized by Sanggha Administrators in Wang Noi District. The

population and sample consisted of 286 monks/lay participants who joined meditation practice programs at meditation centers in Wang Noi District. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation (S.D.). Hypothesis testing was conducted using t-tests and one-way ANOVA.

The research findings revealed that:

1. The management of The Dhamma Practice Project organized by Sanggha Administrators in Wang Noi District across all three aspects-facilities, instructors, and overall administration was found to be highly effective.

2. A comparison of opinions regarding program management showed that respondents with different gender, age, education level, Dhamma education level, status, occupation, and reasons for participating in the meditation program did not differ significantly in their opinions.

3. The identified problems and obstacles were as follows: Facilities: insufficient accommodation and restrooms, and meditation spaces that were too small. Instructors: the number of instructors was inadequate, and the lectures and activities were too lengthy. Management: insufficient public relations for the meditation program and inadequate supervision of participants.

Keywords: The Dhamma Practice Project, Effectiveness, Sanggha Administrators

บทนำ

การประกาศพระศาสนา 45 พรรษา กาล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทำงานเผยแผ่พระศาสนาแก่ชาวโลก เริ่มตั้งแต่หลังจากพระพุทธรูปองค์แรกที่สร้างเสร็จแล้วพระองค์ทรงส่งพระภิกษุสงฆ์ทั้งหมด 60 รูปไปประกาศพระสัทธรรม ด้วยพระพุทธรูปสำริดว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชน หมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่พวกทวยเทพ และมนุษย์ ออไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน” วิ.ม. (ไทย) 4/32/40.

พุทธโอวาท พระพุทธรูปประธานแก่เหล่าพระอริยสาวกรุ่นแรกนั้น เป็นบทยืนยันอันชัดเจนในการเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนา พระพุทธรูปพร้อมด้วยเหล่าพระอริยสาวกดำเนินการเผยแผ่พุทธธรรมให้แพร่หลายในสังคมอินเดีย ได้รับการยอมรับและเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากในชมพูทวีป หลังจากพระพุทธรูปองค์ต้นรัตนปริณีพพาน พระอริยสาวกได้สานต่อพุทธปณิธานช่วยกันเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนาเรื่อยมา จวบจนถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ทรงเป็นพระราชูปถัมภ์ในการทำตติยสังคายนา และได้ส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนา ยังนานาประเทศ จำนวน 9 สาย เฉพาะสายที่ 8 โดยการนำของพระโสณเถระและพระอุตเถระ ได้นำพระพุทธรูปมาตั้งดินแดนสุวรรณภูมิ (ประเทศไทย, พม่า และมอญ) ใน พ.ศ. 218 นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาวิถีชีวิตของคนไทยก็ผูกพันกับพระพุทธรูปมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน นับว่าการสืบต่อพระศาสนาที่ส่งต่อกับมาจากกรุงสุพรรณ เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของพระสาวกโดยตรง ต้องศึกษาเล่าเรียนประพฤติ

ปฏิบัติจนเกิดความรู้ความเข้าใจแล้วส่งสอนอบรมพุทธศาสนิกชนตามสมควรสืบไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2540)

พระพุทธศาสนาเปรียบเสมือนรากเหง้าของสังคมไทย มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต ค่านิยม และความเชื่อของคนไทยต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน ในอดีตวัดมีบทบาทหน้าที่สำคัญยิ่งต่อชุมชนทุกหมู่บ้าน เพราะสถาบันศาสนาเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติกิจกรรมด้านต่างๆ ทั้ง พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ศูนย์การศึกษา ท้องถิ่น ตลอดจนแหล่งสืบทอดและเรียนรู้ทาง ศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญ สมัยโบราณวัดยังถือว่าเป็นสถาบันถ่ายทอดวิชาการความรู้แก่เยาวชน ของชาวบ้าน โดยมีพระสงฆ์เป็นครูผู้ให้การอบรมสั่งสอนทั้งความรู้ทางโลก และความรู้ทางธรรม

วัดในฐานะเป็นสถาบันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ต้องฟื้นฟูบทบาทในการเป็น ศูนย์รวมอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน สำหรับกิจกรรมด้านการฝึกอบรมทางวัดได้มีการกำหนด ประเภทและจำนวนผู้เข้าอบรม กำหนดหลักสูตร และระยะเวลาในการอบรม โดยมีกิจกรรมตาม โครงการหลัก ๆ ดังนี้

1. โครงการปฏิบัติธรรมในช่วงเทศกาลวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญของชาติ เป็นโครงการสำหรับประชาชนทั่วไปได้ปฏิบัติธรรมเป็นพุทธบูชาในวันสำคัญทางศาสนา และ ปฏิบัติเฉลิมพระเกียรติถวายเป็นพระราชกุศลในวันเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคม และ 5 ธันวาคม ของทุกปี

2. โครงการปฏิบัติธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นโครงการสำหรับ ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนบริษัทต่าง ๆ นำบุคลากรในองค์กรมาปฏิบัติธรรมตาม หลักสูตรที่วัดกำหนดไว้ มีหลักสูตร 2 คืน 3 วัน หลักสูตร 4 คืน 5 วัน และหลักสูตร 6 คืน 7 วัน เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรได้มีแนวทางในการพัฒนาตนเองทั้งทางกายและใจ

3. โครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนและเยาวชนที่เรียกว่า โครงการ เข้าค่ายคุณธรรม เป็นโครงการด้านศึกษาสงเคราะห์ เกิดจากแนวคิดที่จะให้เยาวชนตลอดจน คน ทั่วไป ได้มีโอกาสศึกษาธรรมอย่างถ่องแท้ โดยใช้เวลานั้นๆ 2 วัน 1 คืน หรือ 3 วัน 2 คืน เพื่อมาใช้ชีวิตอยู่ในวัด สำหรับฝึกปฏิบัติและมีวิถีชีวิตแบบวิถีพุทธตามหลักสูตรที่ทางวัดจัดไว้ให้ โดยมีข้อตกลงร่วมกัน ในสิ่งที่ต้องปฏิบัติและละเว้นข้อห้าม ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอบรมหรือใช้ชีวิตอยู่ในค่ายปฏิบัติธรรม (พระมหานภดล สุวณฺณเมธี (มีคำเหลือง), 2551)

ดังนั้น กลไกสำคัญในการแก้ปัญหาเยาวชน ถึงแม้รัฐออกกฎหมาย การอัดฉีดเม็ดเงินเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ การแก้ปัญหาของรัฐไม่ได้ผลเท่าที่ควร รัฐต้องอัดฉีดธรรมะเพื่อแก้ไขที่ใจอันเป็นต้นเหตุอันเป็นต้นเหตุปัญหาทั้งปวง กล่าวคือ เมื่อเยาวชนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาจนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลที่ถูกต้อง มีความเชื่อมั่นต่อบุญาบ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ก็จะเกรงกลัวบาป ไม่กล้าทำชั่วปัญหาต่างๆ ก็จะค่อยๆ คลี่คลายไป ด้วยเหตุนี้ รัฐควรให้ความสำคัญในการปลูกฝังศีลธรรมทางศาสนา ให้เข้มแข็งมากที่สุดเพื่อเด็กเหล่านั้นจะได้เจริญเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในภายภาคหน้า ตามที่แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545 - 2559) ได้ประกาศเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติที่จะมุ่งพัฒนา “คน” ให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ คุณธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมมีลักษณะของความนิยมในวัดถุมีวัฒนธรรมของการบริโภคมมากขึ้น ได้มีผลกระทบอย่างสำคัญต่อระดับคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย มีเหตุการณ์หลากหลายเกิดขึ้นบ่อยครั้งที่สิ้นสະเทือนมโนธรรมสำนึกต่อแก่นหลักของศาสนาจนหวั่นไหว รู้สึกถึงความเสื่อมถอยในศีลธรรมของประชาชนโดยทั่วไป ผู้นำทางศาสนายังไม่สามารถแสดงบทบาทชี้้นำความถูกต้องและตัดสินปัญหาทาง

ศีลธรรมเพื่อสร้างบรรทัดฐานทางคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย สังคมไทยจึงเริ่มมีลักษณะของการเป็นสังคมมีระดับของศีลธรรมถดถอยลดน้อยลงเรื่อยๆ และถูกระแสอื่นบิดเบือนไปจากหลักการพื้นฐานแท้จริงของศาสนาจนเป็นที่น่าห่วงใยยิ่ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

สภาพสังคมไทยในอนาคต ยิ่งเยาวชนซึ่งถือว่าเป็น อนาคตของประเทศชาติขาดสติปัญญา พิจารณา ยอมรับค่านิยมที่ทันสมัย มีพฤติกรรมกระด้าง ก้าวร้าว ชอบความรุนแรง ไม่มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ เห็นแก่ตัว ไม่รู้ขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเอง ตกเป็นทาสอบายมุข มั่วสุมสิ่งเสพติด สังคมมีความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศด้วยเทคโนโลยี ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง

แม้วิถีชีวิตของผู้คนจะได้รับความสะดวกสบายจากความก้าวหน้าทางวัตถุมากขึ้น แต่ในทางกลับกัน ความเสื่อมถอยทางจิตใจและศีลธรรมกลับทวีความรุนแรงจนน่าเป็นห่วง ปรากฏการณ์นี้สะท้อนผ่าน ปัญหาสังคมที่ซับซ้อน อาทิ การละเลยต่อขนบธรรมเนียมประเพณี การขาดระเบียบวินัย และการยึดติดใน ค่านิยมบริโภคนิยมที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ซึ่งให้เห็นว่าสังคมมุ่งเน้นเพียงการพัฒนาวัตถุโดยละเลยการพัฒนาจิตใจ จนนำไปสู่วิกฤตทางสังคม ด้วยเหตุนี้ การเร่งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ “เยาวชน” ผู้เป็น อนาคตของชาติ จึงเป็นวาระสำคัญต้องอาศัยกลไกทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของวัดและสำนัก ปฏิบัติธรรม ในการขัดเกลาจิตใจเยาวชนให้เข้มแข็ง เพื่อเตรียมความพร้อมให้พวกเขาก้าวไปเป็นพลเมือง คุณภาพของสังคม

ผู้วิจัยเลือกทำวิทยานิพนธ์ เรื่องประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากตระหนักถึงภารกิจหลักของคณะสงฆ์และพระสังฆาธิการ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผ่านการจัดโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนและเยาวชน โดย มุ่งเน้นการถ่ายทอดหลักธรรมสำคัญ อาทิ ศีล 5, หลักกรรมฐาน (สมถะและวิปัสสนา), พรหมวิหาร 4, อิทธิบาท 4 และหลักคหิปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินงานดังกล่าวเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาถึงระดับประสิทธิผลของการ บริหารจัดการโครงการฯ ในเขตอำเภอวังน้อย รวมถึงความคิดเห็นของพระสังฆาธิการและพุทธศาสนิกชนที่มี ต่อการดำเนินงาน และแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ทั้งนี้ ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นแนวทาง สำคัญในการพัฒนาและยกระดับการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งผลให้ ประชาชนได้รับการปลูกฝังศีลธรรมและสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาชีวิตประจำวันได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรม ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอ วังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัย เชิงสำรวจ (Survey Research)

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ และผู้ปฏิบัติธรรมใน โครงการปฏิบัติธรรมจำนวน 5 วัด คือ วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดมเหยงคณ์ วัดกษัตราธิราชวรวิหาร วัดใหญ่ ชัยมงคล วัดบรมวงศ์อิศรวราราม ในเขตอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนทั้งหมด 1,000 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากราชการจำนวน 1,000 คน โดยการเปิดตารางของทาร์โยมานเน่ ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 286 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) ตาม จำแนกตามวัด ดังนี้

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอน ลักษณะ และ การตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม

1. ศึกษาหลักการและทฤษฎี ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้

2. กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

3. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4. สร้างเครื่องมือ

5. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

6. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

7. ปรับปรุงแก้ไข

8. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของเครื่องมือสำหรับการแจกแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของงานประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอวังน้อย เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา วุฒิการศึกษาทางธรรม สถานภาพ อาชีพ และการเข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอวังน้อย 3 ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

1. ด้านอาคารสถานที่ มีคำถามทั้งหมด 10 ข้อ คือข้อ 1-10

2. ด้านวิทยากร มีคำถามทั้งหมด 10 ข้อ คือข้อ 11-20

3. ด้านการบริหารจัดการ มีคำถามทั้งหมด 10 ข้อ คือข้อ 21-30

มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมาก

3 หมายถึง ระดับการปฏิบัติปานกลาง

2 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ^{น้อย}

1 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ^{น้อยที่สุด}

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์ ดังนี้ (ประกอบ กรรณสูตร, 2542)

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50-5.00 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ^{มากที่สุด}

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-4.49 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ^{มาก}

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50-3.49 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ^{ปานกลาง}

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50-2.49 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ^{น้อย}

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.49 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ^{น้อยที่สุด}

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.8 ถึง 1.00 มีบางข้อที่ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.5 จึงต้องปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ (ประกอบ กรรณสูตร, 2542)

3. หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้ปฏิบัติธรรมที่วัดทางหลวง ตำบลปลายกลัด อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.954 (Cronbach, Lee J., 1971)

4. นำแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิจัย

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม และขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือไปยังพระสังฆาธิการที่เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมในอำเภอวังน้อย จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย คือ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ ผู้ปฏิบัติธรรม จำนวน 286 รูป/คน ซึ่งในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองพร้อมผู้ช่วยการวิจัย ระหว่างวันที่ 1 – 15 สิงหาคม พ.ศ. 2554 รวมใช้ระยะเวลา 15 วัน

5) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

1. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้อง
2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์
3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (สุรพล สุยะพรหม, สุทธิรักษ์ ศรีจันทร์เพ็ญ, 2553)

1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) ระดับความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ และผู้ปฏิบัติธรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

3) การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอวังน้อย โดยจำแนกตามสถานภาพ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) วุฒิการศึกษาทางธรรม 5) สถานภาพ 6) อาชีพ 7) การเข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรมและประสบการณ์ในการบริหารจัดการ วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t – test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way analysis of variance) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

4) ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะวิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis technic)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เพศของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี และ 51 – 60 ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ไม่มีวุฒินักธรรม มีสถานภาพโสด อาชีพพนักงานบริษัท และมีเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรม คือ ชอบการปฏิบัติธรรม

2. ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านวิทยากร และด้านการบริหารจัดการ พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.27 และเมื่อจำแนกรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด พบว่าประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านอาคารสถานที่ และด้านวิทยากรมากเป็นอันดับหนึ่ง โดยมีค่าเฉลี่ย 4.32 รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ย 4.15 โดยจำแนกเป็นรายด้านได้ ดังนี้

ประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านอาคารสถานที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับประสิทธิภาพจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ อาคาร หรือศาลาปฏิบัติธรรมมีอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่ทำให้ผู้ปฏิบัติอึดอัด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 รองลงมา คือ มีอาคาร

หรือศาลาปฏิบัติธรรมที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรม และฝึกปฏิบัติกัมมัฏฐานได้อย่างเพียงพอค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 และมีความสะอาด ร่มรื่น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46

ประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการวิทยากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับประสิทธิภาพจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ มีวัตรปฏิบัติเป็นที่น่าเลื่อมใส ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 รองลงมา คือ เข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี และเข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 และพระภิกษุสามเณรหรือบุคลากรในสำนัก มีความประพฤติดี ปฏิบัติชอบ สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39

ประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการบริหารจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับประสิทธิภาพจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ เจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจ และเห็นความสำคัญของการศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้านวิปัสสนาธุระอย่างแท้จริง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 รองลงมา คือ มีเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแล ด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 และไม่ดำเนินการในลักษณะเชิงธุรกิจ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18

จากการสรุปผลประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 3 ด้านที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พอสรุปได้ว่า ประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับมาก

3. การเปรียบเทียบประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล นำไปสู่การตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ค่าเฉลี่ยจากระดับประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม เมื่อจำแนกตามเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน แสดงว่าปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการศึกษาการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ และนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมทุกด้าน โดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการบริหารที่ดี มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาแก่ผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติ

ธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อพิจารณาทางด้านมีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

ด้านอาคารสถานที่ จากการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารหรือคณะทำงานในการจัดโครงการปฏิบัติธรรม ให้ความสำคัญต่อการดูแลรักษาและจัดการสถานที่เป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระวุฒิกัทร เกรือวงศ์ (2551) ทำการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสร้างความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มาปฏิบัติธรรมต่อการให้บริการของวัดต้นสน จังหวัดอ่างทอง” ผลการศึกษาพบว่า ระดับความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มาปฏิบัติธรรมต่อการให้บริการของวัดต้นสน จังหวัดอ่างทอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกๆ ด้าน ได้แก่ ด้านที่พักอาศัย ด้านห้องน้ำ ห้องสุขา ด้านสถานที่รับประทานอาหาร ด้านสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ด้านที่จอดรถ ด้านการต้อนรับ และด้านความปลอดภัย

ด้านวิทยากร จากการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารหรือคณะทำงานในการจัดโครงการปฏิบัติธรรม ให้ความสำคัญต่อการคัดเลือกวิทยากร และฝึกอบรมวิทยากรให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมโครงการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระภาณุทัต แสนสาคร (2549) ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมะเพื่อพัฒนาสังคม : กรณีศึกษา อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์” ผลการศึกษาพบว่า การไปศึกษาดูงาน ประชุมเชิงปฏิบัติการ ปฏิบัติจริง และนิเทศติดตามผล ซึ่งได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแล้ว ทำให้พระสงฆ์และเข้าใจในบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมะมากขึ้น รู้และเข้าใจปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการตามบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมะ และมีความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถ ความชำนาญ และทักษะในการปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่ธรรมะได้อย่างดียิ่ง พระสงฆ์สามารถทำงานเป็นทีม (Team) คอยให้คำแนะนำปรึกษาหารือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพัฒนาปรับปรุงข้อบกพร่องซึ่งกันและกัน

ด้านการบริหารจัดการ จากการศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้น ผู้ร่วมพึ่งเทศน์มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีให้กันและกัน ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารหรือคณะทำงานในการจัดโครงการปฏิบัติธรรม ให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการอย่างครอบคลุมและทั่วถึงในทุกๆ ส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระครูไพโรจน์สารคุณ (สุเทพ งามละมัย) (2553) ศึกษาเรื่อง “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี” พบว่า เจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีทักษะการบริหารจัดการวัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เจ้าอาวาส ในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีทักษะการบริหารจัดการวัด อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านความคิด รวบยอด ทักษะด้านการสอน ทักษะด้านเทคนิคและทักษะด้านความคิด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14, 4.12, 3.91, 3.85 และ 3.85 ตามลำดับ

จากการศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะพบว่า การบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรม ที่มีประสิทธิภาพและความสัมฤทธิ์ผลให้แก่ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมได้นั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการจัดการในทุกๆ ด้าน ซึ่งจะ

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาสุทธิชัย ชิดโคกสูง (2552) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติธรรมกรรมฐานของวัด เพื่อความสงบสุขของสังคมในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติธรรมกรรมฐานที่ด้นนั้นต้องประกอบด้วยปัจจัยในการปฏิบัติ 4 ประการคือ บุคคลสัปปายะ การปฏิบัติธรรมแต่ละสำนักต้องมีอาจารย์ผู้ปฏิบัติธรรมเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อมีอาจารย์ผู้ให้กรรมฐานดี มีผู้ปฏิบัติธรรม ที่เข้ามาร่วมปฏิบัติธรรมมีผู้สนับสนุนการปฏิบัติธรรมอย่างยิ่งแล้ว การปฏิบัติธรรมย่อมสำเร็จด้วยดี อาวาสสัปปายะสถานที่เป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติธรรม เพราะถ้าสถานที่มีความพร้อมทั้งทางด้านเสนาสนะดี ด้านห้องน้ำ โรงอาหาร สถานที่พัก ถ้ามีความพร้อมการปฏิบัติธรรมย่อมดำเนินไปด้วยดี อาหารสัปปายะ อาหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมมีอาหารสำหรับเสริมสร้างร่างกายที่มีคุณภาพ และพอเพียงย่อมส่งผลต่อการปฏิบัติธรรมดี และสุดท้ายธรรมสัปปายะ ต้องมีหลักธรรมในการปฏิบัติ ถ้ามีอาจารย์ มีสถานที่ มีอาหารแล้วต้องมีหลักธรรมในการปฏิบัติ เพื่อทราบแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้อง

2. การเปรียบเทียบระดับประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 7 ด้าน คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา วุฒิการศึกษาทางธรรม สถานภาพ อาชีพ และเหตุการณ์เข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา วุฒิการศึกษาทางธรรม สถานภาพ อาชีพ และเหตุการณ์ เข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรม แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน เมื่อพิจารณาในแต่ละส่วนมีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จึงมีทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิดคล้าย ๆ กัน มีความเลื่อมใสศรัทธาเป็นที่ตั้งอยู่แล้ว ทำให้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระธวัชชัย จารุณโม (ศรีสุข) (2554) ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี” พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิผลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากรูปแบบการใช้ชีวิตในช่วงวัยต่างๆ จะเป็นไปตามระบบของสังคม วัยเด็ก จะเป็นวัยของการศึกษาหาความรู้ ยังไม่คิดหรือคาดหวังกับอนาคต หรือการวางแผนให้กับชีวิตตนเองเท่าไรนัก วันรุ่น ก็เป็นวัยที่ก้าวเข้าสู่สังคมที่โตขึ้น กว้างขึ้น มีความอยากรู้อยากเห็นอยากลองในสิ่งที่ตนเองยังไม่เคยได้รู้จักหรือได้สัมผัส และเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ก็จะเป็นวัยที่ต้องเลี้ยงชีพด้วยตนเอง หรือประกอบอาชีพ เพื่อที่จะสร้างความมั่นคงให้กับตนเอง สร้างครอบครัวให้กับตนเอง และดูแลครอบครัวของตนเองต่อไป เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการและอยู่อย่างมีความสุขต่อไป เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามมีวัยใกล้เคียงกัน มีอายุ ที่ใกล้เคียงกัน จึงมีการแสดงความคิดเห็นออกมาไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระธนดล นาคสุวรรณ (นาคพิพัฒน์) (2551) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบ

บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ แตกต่างกันไป มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการปฏิบัติธรรมนั้น เป็นการวิเคราะห์คิดเห็นตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น การศึกษาเป็นเพียงองค์ประกอบย่อยที่เข้ามาช่วยเสริมวิธีการคิด ฉะนั้น เมื่อมองกันตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ความคิดเห็นก็ย่อมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กัญญ์วาทภรณ์ กลิ่นนิ่มนวล (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท 4” พบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีทัศนคติต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมไม่แตกต่าง จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีทัศนคติต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท 4 ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากความรู้ทางธรรม อันได้แก่ความรู้ในส่วนของพระพุทธศาสนา กล่าวถึงประวัติของพระพุทธเจ้า พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า และปฏิบัติของพระสาวก ซึ่งโดยทั่วไปจะมีระดับความรู้ทางธรรมไม่ต่างกันนัก เนื่องจากมีสื่อมากมายในสังคมปัจจุบันทำให้ศึกษาและเรียนรู้ได้มาก ทั้งที่เป็นตำราเรียน เอกสารแจกฟรี แผ่นซีดี วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น จึงมีการแสดงความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุโข (พรสุทธิชัยพงศ์) (2553) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุและสามเณร ที่มีระดับศึกษานักธรรมต่างกัน มีทัศนคติต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุและสามเณร ที่มีระดับการศึกษานักธรรมต่างกัน มีทัศนคติต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกันทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากสถานภาพสมรส อาจไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรม หรือส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติ จึงทำให้มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ดลนพร วราโพธิ์ (2553) ทำการศึกษาเรื่อง “การบริหารงานมหาวิทยาลัยของรัฐตามหลักพรหมวิหาร 4 : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต” พบว่า บุคลากรที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานมหาวิทยาลัยของรัฐตามหลักพรหมวิหาร 4 ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการดำรงชีวิตของคนในสังคมนั้น มีความหลากหลายตามความถนัดและการศึกษาที่ได้รับ มีอาชีพที่ใช้เป็นทุนหล่อเลี้ยงชีวิตและครอบครัวหลากหลาย เพื่อให้ได้มาซึ่งความสุข และอยู่ในสังคมได้ ล้วนแล้วแต่มีจุดมุ่งหมายในการประกอบอาชีพที่ไม่แตกต่างกัน และอาจส่งผลให้มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระณพวร โฆสิตธมโม (โหวท) (2553) ทำการศึกษาเรื่อง “ทัศนคติของประชาชนต่อการ

บริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของสถานีอนามัยในเขตอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีทัศนคติต่อการบริหารงานตามหลัก สังคหวัตถุ 4 ของสถานีอนามัยในเขตอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเหตุผลการเข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการโครงการปฏิบัติธรรมของพระสังฆาธิการ ในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการเข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรมของแต่ละบุคคล อาจมาจากหลายๆ สาเหตุ แต่ก็มีจุดหมายเดียวกัน คือความสงบสุขทางจิตใจ และเพื่อความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต. **พุทธศาสนาในเอเชีย**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา. 2540.

พระมหานภดล สุวณณเมธี มีคำเหลือง. “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรมเยาวชนของค่ายคุณธรรมวัดบรรพตสถิต จังหวัดลำปาง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2551.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 – 2559**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด. 2545.

ประกอบ กรรณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธากา รพิมพ์. 2542. หน้า 108.

Cronbach. Lee J.. **Essentials of psychological testing**. 4th ed.. New York : Harper & Row. 1971.

สุรพล สุยะพรหม. ผศ.ดร และนางสาวสุทธิรักษ์ ศรีจันทร์เพ็ญ. **ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2553.

พระวุฒิกัทร เครือวงศ์. “แนวทางการพัฒนาการสร้างควมพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มาปฏิบัติธรรมต่อ การให้บริการของวัดต้นสน จังหวัดอ่างทอง”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ยุทธศาสตร์การพัฒนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. 2551.

พระภาณุทัต แสนสาคร. “การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมะเพื่อพัฒนาสังคม : กรณีศึกษา อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ยุทธศาสตร์การพัฒนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 2549.

พระครูไพโรจน์สารคุณ สุเทพ งามละมัย. “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2553.

พระมหาสุทธิชัย ชิดโคกสูง. “การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติธรรมกรรมฐานของวัด เพื่อความสงบสุขของสังคม ในจังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2552.

พระธวัชชัย จารุณโม ศรีสุข. “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอนองแสง จังหวัดสระบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2554.

พระชนดล นาคสุวรรณโณ นาคพิพัฒน์. “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2551.

กัญแก้วหาภรณ์ กลิ่นนิ่มนวล. “ประสิทธิผลการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลก ตามหลักอิทธิบาท 4”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2554.

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโข โพรสุทธิชัยพงศ์. “ประสิทธิภาพการบริหารงานของ เจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2553.

ดลนพร วราโพธิ์. “การบริหารงานมหาวิทยาลัยของรัฐตามหลักพรหมวิหาร 4 : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2553.

พระณปวร ไชยสิทธิ์โม ไทวาท. “ทัศนคติของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของสถานีอนามัยในเขตอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต รัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2553.